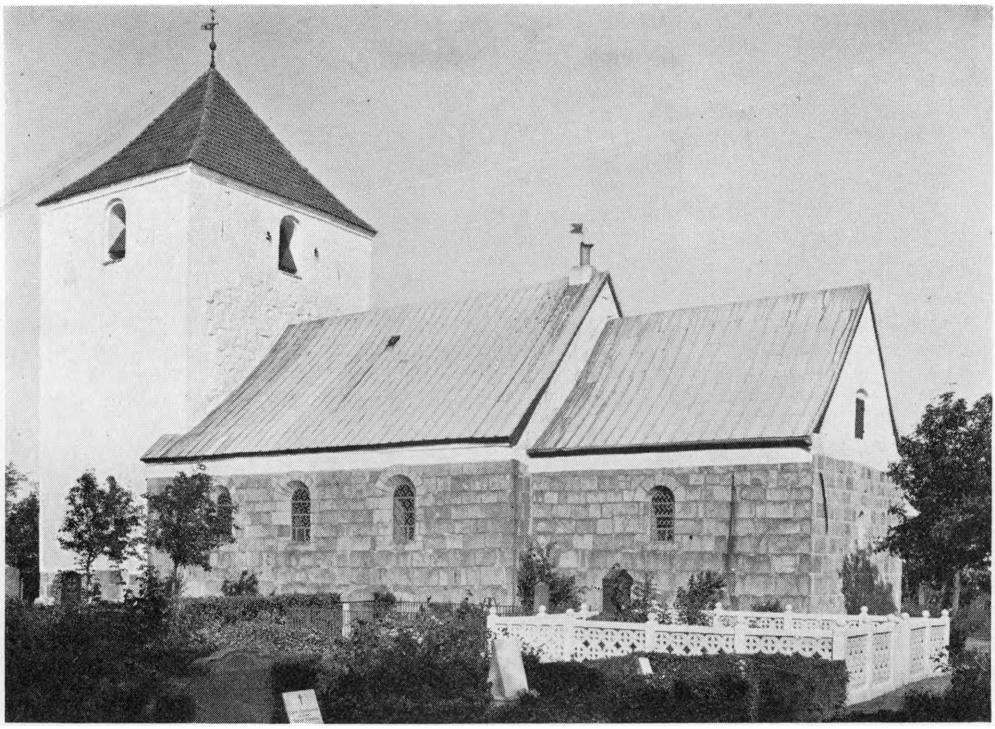

E. M. 1939

Fig. 1. Vester-Assels. Ydre, set fra Sydøst.

VESTER-ASSELS KIRKE

MORSØ SØNDER-HERRED

Kirken, der er *Anneks* til Øster-Assels, har ifølge Traditionen været viet til Ærkeengelen *Mikael*[1] (sml. Mikaelsfigur S. 911). Kirketienden blev ved kgl. Skøde af 23. Juni 1721, med Reservation af Jus vocandi, afhændet til Konferensraad Poul Klingenberg til Højris[2]; den laa en Tid til denne Gaard og var i privat Eje[3], indtil Kirken blev selvejende 1. Juli 1915.

Kirken ligger paa en Højning i Byen. Kampestensdigerne, som danner Terrasser for Kirkegaardens Fyld, er mod Øst og Vest erstattet med Mur af kløvet Kamp. En Indkørsel i Øst og en Laage i Syd har nye Piller af røde Mursten. Tiendekornet opbevaredes 1698 paa Kirkeloftet[4].

Bygningen bestaar af Kor og Skib fra romansk Tid, Taarn fra sengotisk Tid. Orienteringen har stærk sydlig Afvigelse.

Den romanske *Granitkvaderkirke*, Kor og Skib, har Skraakantsokkel, under hvilken der paa Koret og paa Skibets Sydmur er et almindeligt, glat Kvaderskifte, det sidste Sted fremspringende. Korets Østvindue (105 × 55 cm, 142 over Sokkelen) staar som ydre og indre Blænding, men da der 1883 udvendig

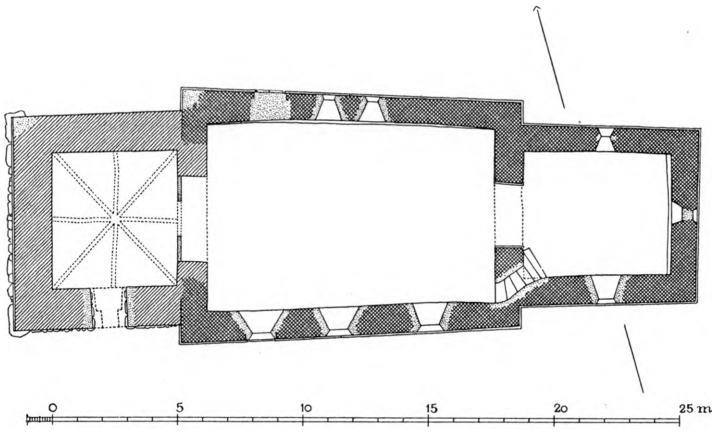

Fig. 2. V.-Assels. Plan. 1:300. Maalt af C. G. Schultz 1939.

kun var bevaret en enkelt Smigsten paa Plads (Uldall), maa den ydre Blænding være genfremstillet af gammelt Materiale. Korets Nordvindue, der 1883 var tilmuret (Uldall), er nu genaabnet (128 × 70 cm, 140 over Sokkelen, med falset Overligger); som det foregaaende har det ingen særlig Saalbænksten. I Skibet, hvis Murhøjde er o. 4,10 m over Sokkelen, ses to tætsiddende Nordvinduer, rekonstrueret af gammelt Materiale, dog med enkelte nye Smigsten (112 × 55 cm, 202 over Sokkelen); de har baade Overligger- og Saalbænkmonolitter. Det vestre kan maaske sidde paa oprindelig Plads; 1883 var der foruden en Saalbænksten, der sad paa Plads, blot bevaret et enkelt, tilmuret Vindue i Skibets Nordmur (Uldall). Den med Kvadre lukkede, sokkelbrydende Norddør er retkantet. Syddøren spores kun som et Brud i Sokkelen, hvis Skraakant har løbet om Dørhjørnerne. — I en Kvader tæt ved Nordvesthjørnet ses et rektangulært Stenhuggerfelt ved Stenens Underkant.

I det *Indre* har Korbuen Sokkel med omkringløbende Skraakant og Kragsten med forskellige Profiler (S. 784 Fig. 22—23) og glatte Østender. Paa den søndres Platte, ogsaa mod Vest, er der indhugget en Siksaklinje. Triumfmurens Taggavl er af raa Kamp.

Taarnet, fra o. 1500, er bygget af udflyttede Kvadre, raa Kamp og Munkesten i Munkeskifte. Taarnrummet, nu Vaabenhus, har spids Taarnbue og ottedelt Hvælv, hvis Halvstens Ribber er vandret afskaaret forneden (ingen Overribber). Et Sydvindue er nu rundbuet. En udvendig Træstige fører op til en rundbuet Norddør i Mellemstokværket, hvis Indervægge helt er af raa Kamp. Klokkestokværket, af gule Munkesten i Munkeskifte, har mod Nord to let tilspidsede, oprindelige Glamhuller, mod de tre andre Verdenshjørner kun et enkelt rundbuet, nyere. Det ydre er stærkt skalmuret[5], med nyere Profilgesims under Pyramidetag af Fyrretømmer, hængt med nye, røde Falstagsten og kronet af ny Vindfløj.

Et vistnok allerede før 1814 (sml. Fig. 6) nedrevet †*Vaabenhus* repareredes 1693, 1700 og 1712[5] (Rgsk.).

Korets Taggavl er helt fornyet, den øverste, østre Del af Skibets Nordmur skalmuret med smaa Mursten. Sydvinduerne er ny-romanske, af Kvadre, med blyindfattede Ruder. I Taarnet er brudt en ny Syddør. Bygningens Kvadre staar rensede, Striber under Tagskægget samt Murstens- og Kampestenspartierne hvidkalkede. De nye Tagværker over Kor og Skib er blytækte; i det Indre er der Bjælkelofter.

INVENTAR

Alterbord, muret, helt overpudset og tjæret. En
* Granitkvader, 62 × 27 cm, fra det romanske Alterbord med et *Relikviegemme,* 4 × 6 cm (Fordybningen til Dækpladen 16 × 20 cm), henlaa tidligere paa Kirkegaarden, men er nu paa Dueholm.

†*Alterklæde*. 1696 købtes 7 Al. »trøcket Cartun« (Kattun) og til »Dræt« derunder 7 Al. ubleget Lærred (Rgsk.).

Altertavle i Renaissance, fra o. 1610—20. Storstykket indeholder et enkelt, anseligt Kvadratfelt, indrammet af Tandsnitlister og flankeret af to Søjler med korintiske Kapitæler og glatte Prydbælter; paa Postament- og Frisefremspring er der Diamantbosser.
Topstykket har et mindre, ligeledes kvadratisk Felt flankeret af riflede Pilastre med joniske Kapitæler, som bærer en afrundet Gesims med Bosser, kronet af en rundbuet Gavl med Flige opadtil. Storvingerne fyldes af et glat, rektangulært Felt (med uprofilerede Rammer og i Midten en Hvirvelroset), der næsten ikke levner Plads for de udskaarne Kartoucheflige; disse har paa Midtbaandet et Mandshoved og ender foroven med et Fuglehoved. De smaa Topvinger er forskellige, den nordre bestaar af stift Kartoucheværk om en Diamantbosse, den søndre, som er mindre, har en Frugtklase hængende under en Diamant. Paa Gesimsen, over Søjlerne, staar der Topspir, som ender i smaa Kugler med Kvaster. Ny, broget Staffering. Paa Storfeltet er fastgjort et moderne Kors.

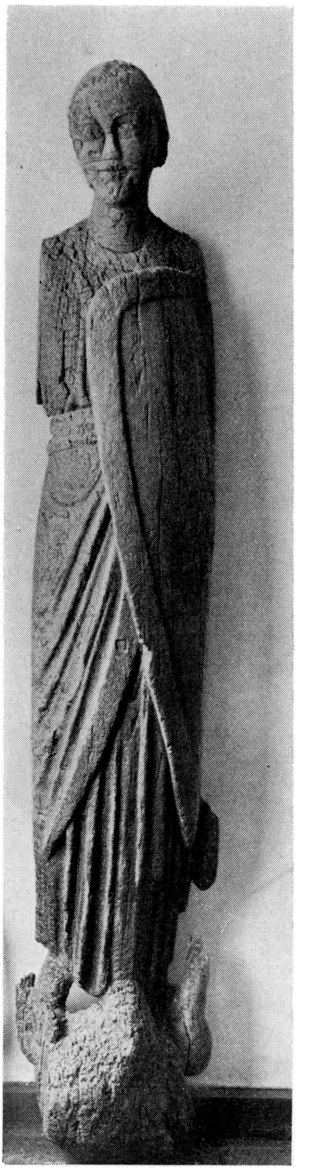

Fig. 3. V.-Assels. *S. Mikaelsfigur (S. 911).

**Figur*, Ærkeengelen Mikael (Fig. 3), unggotisk, fra o. 1250, med Dragen

E. M. 1939

Fig. 4. V.-Assels. Font (S. 912) og Præstestol (S. 913).

under Fødderne, 191 cm høj. Den slanke Skikkelse er klædt i en Kjortel, som er opkiltet om Midjen; dens venstre Side dækkes af et langt, foroven afrundet, forneden spidst Skjold. Højre Arm, der sikkert har holdt Lansen, er forsvundet, og Egetræet, hvis Bagside er udhulet, er stærkt medtaget, især Skulderpartiet og Dragen. Af Kridtgrund er der kun levnet svage Spor[6]. Nu i Nationalmuseet.

Altersølv. *Kalk,* o. 1750, nu 20 cm høj. Den runde Fod paa rund Fodplade er glat, Skaftet slankt, sikkert nyt og Knoppen fladtrykt med Spidsblade paa Over- og Undersiden. Nyt Bæger. Glat *Disk,* stemplet: H. Etzerodt.

Alterstager, gotiske, fra o. 1550, nu kun 26 cm høje, med svagt opefter smalnende Cylinderskaft, hvorom en kraftig, profileret Midtring mellem to rundede Smaaringe. Lyseskaalen har omtrent samme Profil som Foden, ved hvis Underkant der er Spor efter tre Ben.

†Messehagel, gammel, af blommet Fløjl, nævnt 1688 (Rgsk.).

Font (Fig. 4), romansk, af Granit, af Morsingtype, meget lig Elsø (S. 796), men den udbugende Kumme, 72 cm i Tvm., der har Rundstav langs Overkanten og forneden, savner de sædvanlige, lodrette Rundstave. Afløbshul midt i Bunden. Foden er firkantet med spinkel Rundstav mellem den rundede Overkant og de lodrette Sider.

Fad af Nürnbergerarbejde, fra o. 1575, 42 cm i Tvm. I Bunden Bebudelsen, omgivet af en udslidt Majuskelring. Paa Randen indstemplede Ornamenter, Lilje og Kors, samt graveret Bomærkeskjold og: LI M K D.

Kande (sml. Fig. 4), af Tin, fra Slutningen af 1800'erne.

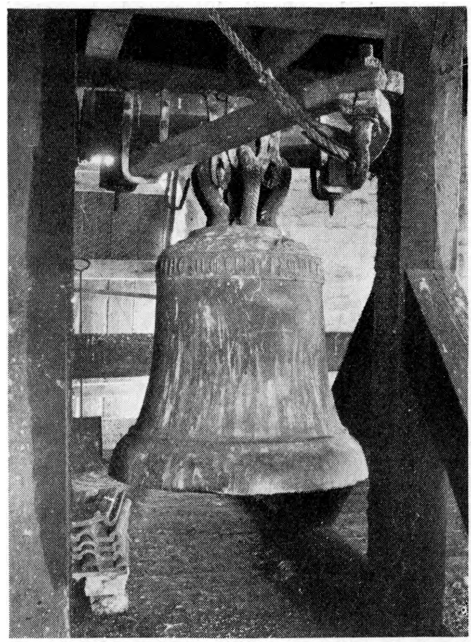
Prædikestolen er et enkelt Renaissancearbejde fra o. 1625. De fem Storfelters Arkader har glatte Bueslag over riflede Pilastre med Listekapitæler; paa Hjørnerne staar Søjler med joniske Kapitæler og Kassetteværkspryddbælter. Paa Postamenterne er der Løvehoveder, paa Fremspringene over Søjlerne Englehoveder. Nye Nedhæng og ny Fodstolpe. Opgang gennem Triumfmuren. Moderne, broget Staffering og Frakturindskrifter i Frise- og Postamentfelter.

Stolestader fra 1936, efter Tegning af Arkitekt S. Vig Nielsen, til Afløsning

af et Sæt simple med Trekantgavle, anskaffet 1852; et enkelt *Eksemplar af disse er paa Morslands Museum, Dueholm.

Præstestol (Fig. 4), o. 1700, skabsformet, med Dør i Østsiden. Baade Dør og Sydside har fyldingsdelt Panel og derover Tremmeværk af udsavede Balustre med hjerteformede Gennembrud. Gesimsen krones af udsavede Topstykker og drejede Hjørnekugler. Døren er tildels fornyet, men baade Hængsler og Klinke gamle.

**Brædt,* af Fyr, 160 × 21 cm, med reliefskaaret Skriveskrift: »P. Munch B. M. R. Munch 1846«[7]. Rødmalet. Har tidligere hængt over Korbuen, nu paa Dueholm.

E. Horskjær 1939

Fig. 5. V.-Assels. Klokke, støbt af Mester Niels (S. 913).

Klokke (Fig. 5), o. 1350. Majuskler i et Baand omkring Halsen: »Nicolaus me fecit in nomine Domini. Amen« (»Niels gjorde mig i Herrens Navn. Amen«). Paa Siden ses Støbermærket, et Anker. Den nuværende Knebel har i nyeste Tid alløst en gammel og vistnok oprindelig Knebel, der i hele sin Højde havde kvadratisk Tværsnit. Tvm. 162 cm (Uldall 69).

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1687—1718, div. Aar (LA. Viborg). — Museumsindberetninger af J. Magnus-Petersen 1873, C. A. Jensen, E. Moltke og E. Horskjær 1939.

Thura: Aalborg Stift S. 606—09. — F. Uldall: Optegnelser om de danske Landsbykirker III. 1883. S. 43 f.

[1] Præsteindberetninger til Ole Worm 1638 (SmlJyHT. 4. R. I, 136). [2] Specifikationer over Konge- og Kirketiender i Aalborg og Viborg Stifter 1680—1743 (RA). [3] Fortegnelser over Kirker og Kirkers Ejere 1809 (RA). [4] Kirkeregnskab 1698: »Indkøbt 3 Tylter Deller (Brædder), som endelig gjordes fornøden, eftersom Himmelen (Loftet), som Kirkens Tiende skulde annammes paa, var saa brøstfældig, at een, som var oppe at feje Himmelen, var nær til Ulykke sluppen derigennem«. [5] 1712 indsatte Godske Christensen og Christen Godskesen i Taarnets søndre Mur de 1000 nye Mursten foruden hver tredje Rad af de gamle, som kunde tjene, og Resten af de gamle forbrugtes til Vaabenhusets Reparation, desuden blev der indsat 3 store Ankre mellem de udskredne hugne Sten, og Muren forsynedes med Fyld mellem de to Manteler (D: Kærnen mellem

ydre og indre Murskal fornyedes). Betalingen, der for største Parten ydedes det følgende Aar, androg ialt 44 Slettedaler 2 Mark (Rgsk.). [6] Beckett: Danmarks Kunst II, 312.

[7] P. Munch, Ejer af Peterslund og V.-Assels Kirkes Tiendeejer, født 1804, død 1883, og Hustru Bodil Maria M., født 1806, død 1892.

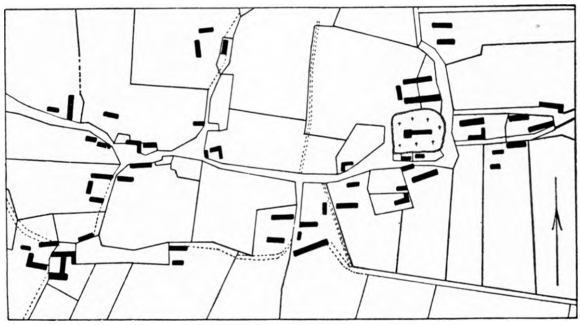

Fig. 6. V.-Assels 1814.